

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
AMICUS EUROPAE

**FAE Policy Paper
nr 3/2014**

Kamil SZUBART

Obrona powietrzna Norwegii

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

Dysponowanie nowoczesnym systemem obrony powietrznej jest jednym z kluczowych elementów strategii bezpieczeństwa militarnego każdego państwa. Norwegia jako państwo członkowskie NATO, położone na flance północnej Sojuszu i w bezpośrednim sąsiedztwie Federacji Rosyjskiej (FR), jest w sposób szczególny zainteresowana rozwijaniem zdolności obrony powietrznej. Oslo koncentruje się na jej dwóch wymiarach: narodowym oraz międzynarodowym (NATO i współpraca regionalna w ramach Nordyckiej Współpracy Obronnej, NORDEFCO), które w sposób kompatybilny mają służyć podniesieniu norweskich zdolności obronnych.

Konwencjonalne działania zbrojne, których byliśmy świadkami w ostatniej dekadzie, po raz kolejny pokazały, że w przypadku działań ofensywnych kluczową rolę odgrywają wojska lądowe ściśle współpracujące z komponentem lotniczym (operacja *Iraqi Freedom* w 2003 r., konflikt rosyjsko-gruziński w 2008 r.). W przypadku działań na mniejszą skalę lub w początkowej fazie konfliktu potężną siłą ognia mogą dysponować małe, mobilne pododdziały sił specjalnych, wyposażone w laserowe znaczniki celu (ang. *laser target marker*, LTM, lub *laser rangefinder*, LRF), które ściśle współdziałają z lotnictwem¹.

Drugim zagrożeniem są rakiety balistyczne² mogące przenosić głowice zawierające ładunek konwencjonalny lub broń masowego rażenia (BMR). Możliwość użycia pocisków raketowych wyposażonych w głowice zawierające BMR jest dość nikła, co wynika przede wszystkim z ewentualnych sankcji grożących za taki czyn ze strony społeczności międzynarodowej. Jednak bardzo realne jest użycie raketowych pocisków balistycznych z głowicami konwencjonalnymi o krótkim i średnim zasięgu, które służą eliminowaniu kluczowych elementów infrastruktury przeciwnika (centra dowodzenia i kierowania, lotniska, elementy obrony przeciwlotniczej, składy broni i amunicji itp.). Możliwość zwalczania załogowych i bezzałogowych statków powietrznych

---

¹ Sandra I. Ervin, *Air-strike coordinators need lighter equipment*, <http://www.nationaldefensemagazine.org/archive/2003/February/Pages/Air-Strike3933.aspx> (01.10.2013).

² Raketowe pociski balistyczne: międzykontynentalne (*Intercontinental Ballistic Missile*, ICBM) o zasięgu ponad 5500 km), zasięgu pośredniego (*Intermediate-Range Ballistic Missile*, IRBM) 3000 – 5500 km, średniego zasięgu (*Medium-Range Ballistic Missile*, MRBM) 1 000 – 3 000 km, krótkiego zasięgu (*Short-Range Ballistic missile*, SRBM): do 1 000 km. Za: *Ballistic Missile Basics*, <http://www.globalsecurity.org/wmd/intro/bm-basics.htm> (01.10.2013).

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

oraz raketowych pocisków balistycznych jest kluczowym elementem współczesnej obrony powietrznej.

Norweski system obronny powietrznej służy obronie ze strony statków powietrznych (obrona przeciwlotnicza) i rakiet balistycznych (obrona antyrakietowa). Odzwierciedleniem tego jest udział w systemie dwóch komponentów: lądowego i powietrznego³. W skład komponentu powietrznego wchodzi Królewskie Norweskie Siły Powietrzne (KNSP) (nor. *Luftforsvaret*) wyposażone w 57 samolotów wielozadaniowych *General Dynamics F-16 Fighting Falcon* w wersji *AM/BM Block 20 MLU* działających w ramach czterech eskadr rozmieszczonych po jednym skrzydle w siedmiu bazach: Bodø, Ørland, Andøya, Bardufoss, Gardermoen, Rygge i Sola, podporządkowanych dwóm dowództwom w Mågerø i Sørreisa⁴. W chwili obecnej norweskie KNSP liczą 1430 żołnierzy, oficerów i personelu cywilnego. Zdolności mobilizacyjne pozwalają na zwiększenie tej liczby do 5500 osób. W listopadzie 2008 r. rząd w Oslo podjął decyzję o zakupie 48 nowych samolotów wielozadaniowych *Lockheed Martin F-35 Lightning II*, które w przyszłości mają zastąpić myśliwce *F-16*⁵. 26 kwietnia 2013 r. norweskie ministerstwo obrony poinformowało o zakupie dodatkowych czterech maszyn typu *F-35*, zwiększając tym samym łączną liczbę zamówionych myśliwców do 52 egzemplarzy. Wartość umowy wraz z całym pakietem szkoleniowym i eksploatacyjnym wyniesie 9,9 mld *USD*. Pierwsze dwa *F-35* mają zostać dostarczone w 2015 r., następne w 2016 r. - pozostaną one jednak w USA, gdzie w bazie Eglin na Florydzie będą wykorzystywane do szkolenia norweskich pilotów. W latach 2017 - 2024 każdego roku do KNSP trafiać będą po 4 egzemplarze *F-35*⁶.

Kluczowym zadaniem stojącym przed KNSP jest obrona obszaru powietrznego Norwegii, jak również realizacja zadań wynikających z międzynarodowych zobowiązań Oslo. Pierwszoplanowe znaczenie mają działania w ramach operacji sojuszniczych, prowadzonych w ramach NATO i współpracy regionalnej – NORDEFECO. Od 21 stycznia do 31 marca 2005 r. cztery norweskie *F-16* wzięły udział w natowskiej operacji *Baltic Air Policing* w ramach Sił

³ Więcej: *Norwegian Armed Forces*, <http://mil.no/Pages/default.aspx> (01.10.2013).

⁴ <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/no-luftforsvaret.htm> (01.10.2013).

⁵ *Kolejne F-35 dla Norwegii*, http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=10818 (01.10.2013).

⁶ *Norway F-35 deliveries to begin in 2017*, <http://www.defensenews.com/article/20130426/DEFREG01/304260023/Norway-F-35-Deliveries-Begin-2017> (1.10.2013).

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

Szybkiego Reagowania NATO (*Quick Reaction Alert, QRA*), służącej ochronie przestrzeni powietrznej trzech nowych członków Sojuszu: Litwy, Łotwy i Estonii⁷. Po raz kolejny norweskie myśliwce pojawiły się na niebie państw bałtyckich od 15 grudnia 2007 r. do 15 marca 2008 r.⁸ Ponadto dwukrotnie w 2009 i 2011 r.⁹, Norwegia wystawiła swój komponent lotniczy w *Icelandic Air Policing*¹⁰.

Znacznie większego wsparcia udzielono w ramach międzynarodowej operacji ISAF w Afganistanie. Od października 2002 r. norweskie myśliwce weszły w skład norwesko-holendersko-duńskiego zgrupowania bojowego, stacjonującego na wojskowym lotnisku Manas w stolicy Kirgistanu, Biszkeku. W lutym 2006 r. dokonano reorganizacji zgrupowania, w wyniku którego utworzono 1. Norwesko-holenderskie Skrzydło Sił Ekspedycyjnych (*1st Netherlands-Norwegian European Participating Forces Expeditionary Air Wing, 1. NLD/NOR EEAW*), w skład którego weszły cztery norweskie i osiem holenderskich myśliwców F-16¹¹. Decyzja o stałym zaangażowaniu w operację ISAF, czterech myśliwców była podyktowana przede wszystkim chęcią ograniczenia ewentualnych strat w przypadku zwiększenia liczebności sił lądowych, które przez cały okres udziału Norwegii w afgańskiej misji wynosiły 150-170 żołnierzy¹².

W 2011 r. Norwegia zdecydowała się wziąć udział w ustanowieniu strefy zakazu lotów nad Libią. 19 marca 2011 r. rząd w Oslo autoryzował użycie norweskich sił powietrznych wobec reżimu Muammara Kadafiego. Od 21 marca do czerwca 2011 r. sześć norweskich F-16 zrzuciło ponad 600 bomb i rakiet, które stanowiły 17 proc. łącznej liczby środków bojowych użytych w Libii.

Drugim polem aktywności Norwegii w dziedzinie obrony powietrznej jest wymiar regionalny. Ze względu na ograniczone zdolności obronne jakimi dysponują państwa nordyckie (Dania, Norwegia, Szwecja, Finlandia i Islandia) zdecydowały się 4 listopada 2009 r. na utworzenie Nordyckiej Współpracy Obronnej (*Nordic Defence Cooperation, NORDEF*). W założeniach

---

⁷ *Norwegian fighter aircraft on a temporary NATO mission in the Baltic*, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/nyheter/2004/norwegian-fighter-aircraft-on-a-temporar.html?id=419617> (02.10.2013).

⁸ <http://www.airpolicing.wp.mil.pl/en/22/1.html> (01.10.2013).

⁹ *Iceland's "Peacetime Preparedness Needs"*, <http://www.aco.nato.int/icelands-peacetime-preparedness-needs.aspx> (02.10.2013).

¹⁰ Operacja NATO prowadzona od 2008 r. polegająca na rotacyjnym patrolowaniu przestrzeni powietrznej przez myśliwce państw członkowskich Sojuszu.

Za: <http://www.aco.nato.int/icelands-peacetime-preparedness-needs.aspx> (02.10.2013).

¹¹ *Dutch MoD on the 1NLD/NOR EEAW*, <http://www.defensie.nl/> (02.10.2013).

¹² <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php> (2.10.2013).

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

NORDEFECO nie jest sojuszem wojskowym, a platformą pogłębienia wielostronnej współpracy w dziedzinie obrony¹³. Należy podkreślić, że w NORDEFECO ścierają się interesy obronne zarówno NATO, jak i unijnej Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO). Przykładem praktycznej współpracy w ramach obrony powietrznej jest wymiana zdjęć i danych, pochodzących z nasłuchu radiolokacyjnego przestrzeni powietrznej i morskiej państw NORDEFECO. System wymiany stworzony przez NORDEFECO ściśle współpracuje z natowskim programem *NATO Air Data Exchange*¹⁴. NORDEFECO obejmuje również cykliczne ćwiczenia sił powietrznych i obrony przeciwlotniczej w których udział biorą również państwa NATO spoza regionu i członkowie Partnerstwa dla Pokoju, np. ćwiczenia *Arctic Challenge* służące utrzymaniu bezpieczeństwa w rejonie Arktyki. W ostatniej edycji przeprowadzonej w dniach 11-27 września br. udział wzięły siły powietrzne Norwegii, Szwecji i Finlandii oraz brytyjski RAF i amerykańskie USAF¹⁵. Jeszcze lepiej współdziałanie z pozostałymi państwami członkowskimi można zaobserwować w ćwiczeniach *Cold Response* odbywających się corocznie od 2006 r. w Norwegii¹⁶, czy też podczas ostatniej edycji *NATO Tiger Meet 2013*, które odbyły się w bazie Ørland. W najbliższej przyszłości siły powietrzne Norwegii i Szwecji wezmą udział w *Iceland Fighter Meet 2014*, który odbędzie się na Islandii w dniach 3-21 lutego 2014 r. i będzie uzupełnieniem natowskiej operacji *Air Policing*. Podczas ćwiczeń piloci przećwiczą całe *spectrum* zadań stojących przed lotnictwem na współczesnym polu walki. Piloci skupią się na szkoleniu w walce powietrznej i współdziałaniu z obroną przeciwlotniczą¹⁷.

Drugim elementem obrony powietrznej jest zwalczanie statków powietrznych i raketowych pocisków balistycznych za pomocą mobilnych systemów obrony przeciwlotniczej średniego zasięgu. Trzon tego systemu stanowi sześć baterii norweskiego Systemu Zaawansowanych Rakiet Ziemia-Powietrze (*Norwegian Advanced Surface-to-Air Missile, NASAMS*) produkowanych przez

¹³ *The basics about NORDEFECO*, <http://www.nordefco.org/The-basics-about-NORDEFECO> (02.10.2013).

¹⁴ *NORDEFECO Annual Report 2012*, <http://www.nordefco.org/files/Design/NORDEFECO%20Annual%20Report%202012.pdf> (02.10.2013).

¹⁵ *Arctic Challenge exercise will see dozens of fighters in the northern sky*, <http://www.nordefco.org/Arctic-Challenge-exercise-will-see-dozens-of-fighters-in-the-northern-sky> (02.10.2013).

¹⁶ *Cold Response 2012*, <http://mil.no/exercises/coldresponse2012/Pages/default.aspx> (02.10.2013).

¹⁷ *NATO and partners to conduct air-defence flying training over Iceland*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_102136.htm (02.10.2013).

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

norweski *Kongsberg Defence&Aerospace* i amerykański *Raytheon*.¹⁸ System NASAMS został wprowadzony do służby w 1998 r., natomiast od 2000 r. stał się jedynym systemem obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej będącej na wyposażeniu norweskich sił zbrojnych¹⁹. Zestaw NASAMS składa się ze zintegrowanego radaru *AN/TPQ-36A LASR (Low Altitude Surveillance RADAR) 3D* i wyrzutni sześciu rakiet klasy ziemia-powietrze średniego zasięgu *AIM-120 AMRAAM* o maksymalnym zasięgu 25 km²⁰. W 2007 r. podjęto decyzję o modernizacji NASAMS do standardu NASAMS II. Modyfikacji uległ system radarowy oparty na lekkich radarach *Raytheon/Thales MRQ-64M2 Sentinel*²¹.

Podsumowanie i wnioski

System obrony powietrznej Norwegii składa się zarówno z komponentu powietrznego, które stanowią myśliwce wielozadaniowe F-16 oraz z naziemnego systemu zwalczania statków powietrznych i rakietowych pocisków balistycznych: NASAMS i NASAMS II. W listopadzie 2008 r. rząd premiera Jensa Stoltenberga podjął decyzję o modernizacji KNSP, których trzonem będzie zakup nowych samolotów wielozadaniowych.

Równoległe z modernizacją komponentu powietrznego następuje modernizacja systemów NASAMS do standardu NASAMS II. Realizacja strategii obrony powietrznej odbywa się również na szczeblu ponadnarodowym. Służą temu cykliczne ćwiczenia z sojusznikami z NATO i NORDEFECO oraz udział w operacjach *Air Policing* nad Islandią i krajami bałtyckimi. Podczas ćwiczeń KNSP ćwiczą nie tylko z komponentem lotniczym państw sojusznicznych, ale również z wojskami lądowymi, siłami specjalnymi, obroną przeciwlotniczą i marynarką wojenną. Współdziałanie ze wszystkimi rodzajami sił zbrojnych jest obecnie nieodzownym warunkiem prowadzenia działań na współczesnym polu walki. Udział w operacjach ISAF w Afganistanie, libijskiej *Odyssey Dawn* i *United Shield* w Rogu Afryki służy podtrzymaniu wiarygodności sojuszniczej Norwegii wobec NATO i całej społeczności międzynarodowej, jak również jest

¹⁸ <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/no-luftforsvaret.htm> (1.10.2013).

¹⁹ *Wpływ tarczy antyrakietowej na pozycję międzynarodową Polski. Konsekwencje umieszczenia systemu obrony przeciwrakietowej Stanów Zjednoczonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, (red.) M. Chorośnicki, A. Gruszcak, Kraków 2008, s. 430.

²⁰ *Surface-Launched AMRAAM (SL-AMRAAM/CLAWS) Medium-Range Air Defence System, USA*, "Army Technology", <http://www.army-technology.com/> (02.10.2013).

²¹ *NASAMS dla Finlandii*, http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=2789 (2.10.2013).

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

sprawdzianem umiejętności norweskich pilotów i personelu naziemnego na realnym polu walki. Doświadczenie zdobyte podczas misji zagranicznych i ćwiczeń wielonarodowych jest nieodzownym gwarantem wzrostu bezpieczeństwa na poziomie narodowym. Szczególną uwagę Oslo przykładą do współpracy regionalnej w ramach NORDEFSCO. Państwa regionu są w pełni świadome swoich ograniczeń, dlatego też podejmują liczne działania kolektywne służące podniesieniu swoich zdolności obronnych. Aktywność na polu konsolidacji systemów obronnych wykazują praktycznie wszystkie państwa regionu, jednak największym orędownikiem zintensyfikowania współpracy jest Szwecja, która nadal podtrzymuje politykę bezaliansowości, lecz w dłuższej perspektywie obawia się wzrostu agresywnych działań ze strony FR.

FR jest obecnie największym zagrożeniem dla krajów regionu, szczególnie po decyzji prezydenta Władimira Putina z 2007 r. o wznowieniu dyżurów bojowych przez rosyjskie bombowce strategiczne²². Corocznie myśliwce państw nordyckich i Wielkiej Brytanii dokonują ponad 30 przechwyceń rosyjskich bombowców strategicznych, które zbliżają się do przestrzeni powietrznej państw NATO.

W najbliższych latach może dojść do zwiększenia liczby powietrznych incydentów w związku z rywalizacją państw o złoża naturalne w Arktyce²³. Norwegia szuka wzmocnienia swojej obrony powietrznej również w umowach bilateralnych z natowskimi partnerami np. umowa brytyjsko-norweska z 5 września 2013 r. o wspólnym szkoleniu pilotów myśliwców F-35 i personelu obsługi naziemnej²⁴.

---

*Tezy przedstawiane w serii „Policy Papers” Fundacji Amicus Europae
nie zawsze odzwierciedlają jej oficjalne stanowisko !*

---

²² *Rosyjskie bombowce strategiczne znów latają*, <http://www.wprost.pl/ar/112224/Rosyjskie-bombowce-strategiczne-znow-lataja/> (03.10.2013).

²³ *Przechwytyują rosyjskie bombowce 34 razy w roku*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/przechwytyuja-rosyjskie-bombowce-34-razy-w-roku,196742.html> (03.12.2013).

²⁴ *Britain, Norway Working on F-35 Support, Training Collaboration Agreement*, <http://www.defensenews.com/article/20130906/DEFREG01/309060008/Britain-Norway-Working-F-35-Support-Training-Collaboration-Agreement> (3.10.2013).

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

Kontakt

**Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
„Amicus Europae”**

Aleja Przyjaciół 8/5
00-565 Warszawa, Polska

Tel. +48 22 622 66 33

Tel. +48 22 622 66 03

Fax:+48 22 629 48 16

email: fundacja@fae.pl, www.fae.pl

FAE Policy Paper nr 3/2014

Obrona powietrzna Norwegii

Autor: Kamil Szubart

Uczestnik studiów doktoranckich na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ oraz prawa międzynarodowego publicznego i stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Ruprechta-Karola w Heidelbergu.

Stypendysta w Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law w Heidelbergu.

Obrona powietrzna Norwegii

FAE Policy Paper nr 3/2014

Kamil Szubart

Nadrzędną misją **Fundacji AMICUS EUROPAE** jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspieranie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.